

HORTICULTURĂ, VITICULTURĂ, SILVICULTURĂ ȘI PROTECȚIA PLANTELOR

ÎNVĂȚĂMÎNTUL HORTICOL SUPERIOR DIN REPUBLICA MOLDOVA LA 75 DE ANI AI UNIVERSITĂȚII AGRARE DE STAT DIN MOLDOVA

V. BALAN,

decan al Facultății de Horticultură

Organizarea Institutului Agricol din Chișinău a pus temelia învățămîntul superior horticol din Republica Moldova. Necesitatea dezvoltării și diversificării agriculturii, asigurării acesteia cu specialiști de înaltă calificare a determinat înființarea facultății. Atît cultivarea pomilor și arbuștilor fructiferi, a viței de vie, a legumelor și florilor, a plantelor ornamentale de seră și de cîmp, cît și utilizarea producției acestor specii necesită transformări specifice de natură fiziologică și tehnologică și devin tot mai populare în economia mondială. Aceste particularități au impus ca Horticultura, Viticultura și Vinificația să iasă de sub tutela Fitotehniei, creîndu-se condiții de parcurs propriu, impus atît de cerințele naturii, cît și de necesitățile republicii.

Învățămîntul superior horticol din Republica Moldova își are originea în Facultatea de Viticultură, fondată în anul 1940. Din octombrie 1944 activează cu 2 facultăți: de Horticultură și Viticultură și Vinificație. Facultățile, dezvoltînd tradițiile învățămîntului mediu horticol, viticol și vinicol, înființat încă în secolul trecut la Chișinău (1789) și a învățămîntului superior agrar, înființat în anul 1933, au militat cu toate forțele pentru adaptarea continuă a sistemului de învățămînt la cerințele impuse de evoluția horticulturii, viticulturii, vinificației și imperatiile social-economice în Republica Moldova.

Constatăm că printre fondatorii facultății au fost cadre didactice din centre științifice cu renume din România, Rusia, Ucraina. Primii profesori au fost: P. Dorofeev, P. Vinogradov, E. Malîșev, L. Kolesnik, D. Verderevski, Gr. Kabluciko, I. Cerep, Ia. Prinț ș. a. Se întreprind primii pași în instruirea cadrelor didactice și științifice din rîndul absolvenților facultății, în special din rîndul populației autohtone. Printre absolvenții primelor promoții (1942-1955) au devenit doctori și doctori habilitați, profesori universitari, academicieni, miniștri, decani, șefi de catedră: A. Subotovici, Clara Kuporițkaia, I. Popușoi, P. Kiskin, Ia. Hanin, V. Popov, Ana Rebeza, D. Petraș, Il. Caimacan, A. Negru-Vodă, P. Pascari, N. Guzun, V. Tanasiev, I. Țurcan, Il. Fulga ș. a.

Dacă la înființare (1940) Facultatea dispunea de o singură specialitate – Viticultură și Vinificație, astăzi în structura sa funcționează patru specialități: **Horticultură (1944)**; **Protecția Plantelor (1960)**; **Silvicultură și Grădini Publice (1995)**; **Viticultură și Vinificație (2005)**.

Evoluția în timp a facultății, în anumite momente istorice, a fost definită de prestația profesională și virtuțile personale a cadrelor didactice din facultate cu funcții de conducere după cum urmează: **rectori**: dr., prof. univ., membru cor. al AȘM Gh. Rudi (1962 - 1982); dr. hab., prof. univ., membru cor. AȘM Gh. Cimpoieș (1994 - în prezent); **prim-prorectori**: Gr. Kabluciko (1949-1951); A. Subotovici (1959-1963); **prorectori pentru lucrul științific**: P. Kurceatov (1949-1951), Gr. Kabluciko (1954-1956), A. Subotovici (1967-1976), V. Babuc (1983-1989), P. Patron (1989-1994); **prorectori pentru relațiile internaționale**: Gh. Gaberi (1990-1995), V. Roșca (1995-2005); **decani**: P. Kurceatov (1940), M. Tupikov (1940), P. Dorofeev (1944-1945), P. Vinogradov (1944-1947), E. Malîșev (1947-1948), I. Cerep (1947-1953), L. Kolesnik (1953-1965), V. Popov (1965-1966), D. Petraș (1966-1969), Ia. Hanin (1969-1975), Ana Rebeza (1975-1983), V. Surugiu (1983-1986), V. Tanasiev (1986-1991), V. Bunu (1991-2001), V. Balan (2001 - în prezent).

În prezent în cadrul facultății activează 6 catedre: Pomicultură, Viticultură, Legumicultură, Silvicultură și grădini publice, Tehnologia vinului, păstrării și prelucrării produselor agricole, Protecția plantelor și 2 laboratoare științifice intercatedrale: Laboratorul științific aplicativ pentru legume, flori și ciuperci; Laboratorul de păstrare și prelucrare a produselor agricole.

Catedrele reprezintă factorul principal al modernizării procesului instructiv educativ, oferind cadrul organizatoric și instituțional cel mai adecvat pentru stimularea creației tehnico-științifice a cadrelor

didactice, pentru perfecționarea prin sistemul de masterat, de doctorat și pentru integrarea învățământului superior cu cercetarea, proiectarea și producția. Corpul didactic include 2 membri corespondenți ai AȘM, 4 profesori universitari, doctori habilitați, 21 conferențieri universitari, doctori în știință, 12 lectori superiori universitari și lectori universitari și 9 doctoranzi. În cadrul UASM activează Consiliul Științific Specializat DH 60.06.01.07-25.12.03, abilitat cu dreptul de a organiza susținerea tezelor de doctorat la specialitatea 06.01.07 - Pomicultură.

Pe parcursul primelor două decenii (1940-1960) de activitate facultatea a pregătit 609 horticultori, 185 viticultori și vinificatori și 111 agronomi în domeniul protecției plantelor. Cel de-al treilea deceniu (1960-1970) reprezintă o etapă de intensificare a pomiculturii, legumiculturii, viticulturii etc. În acest timp a fost majorată de 2,5-3 ori cifra de admitere, ceea ce a condus la asigurarea republicii cu cadre horticole necesare.

De-a lungul anilor 1940-2008 au absolvit facultatea peste 8500 de specialiști în domeniul horticulturii, protecției plantelor, silviculturii și grădinilor publice, au obținut titlul de doctor 172 specialiști și 21 – de doctor habilitat. Au existat fluctuații relativ mari, determinate de cerințele producției și cifra de școlarizare stabilită de ministerul de resort. Actualmente la facultate își fac studiile peste 1000 de studenți. În conformitate cu spiritul și tradițiile moștenite de la ascendenți, perfecționând spiritul de instruire, facultatea asigură fiecărui student posibilitatea de a se forma și dezvolta ca specialist. Absolvenții noștri au contribuit la dezvoltarea și modernizarea pomiculturii, legumiculturii, silviculturii, floriculturii din țară. Nu există formații economice și sociale din Republică unde specialiștii noștri să nu activeze.

Majoritatea absolvenților își onorează obligațiunile de agronom și inginer în toate subdiviziunile sistemului agroindustrial din Republică, mulți activează cu succes în diferite țări ale lumii. Pregătirea profesională la nivelul cerințelor actuale a permis multor absolvenți ai facultății să devină renumiți organizatori și manageri ai Complexului Agroindustrial: **miniștri** - A. Negru-Vodă, P. Pascari, I. Calin, Gr. Eremai, V. Proțenko, N. Luchianov, Gh. Ciorbă, A. Țurcanu, N. Zaicenco, V. Reabcici, F. Zubatii, G. Cușmăunsă, V. Vrabie; **directori de instituții științifice** - A. Popov, P. Patron, A. Vilcu, Gh. Marin, C. Dadu, M. Rapcea, I. Popușoi, R. Haceaturean, V. Surugiu; **directori de agenții** - V. Proțenko, A. Popușoi, V. Mironescu.

Pentru rezultate remarcabile în domeniul științei, tehnicii și producerii 30 absolvenți ai Universității au fost decorați cu cea mai înaltă distincție de Stat – „Ordinul Republicii”, 8 din ei fiind absolvenți a Facultății de Horticultură – I. Popușoi, P. Patron, I. Calin, V. Obreja, I. Scutari, M. Rusu, T. Secieru, V. Paskalov, Iu. Tulei.

În ultimele 2 decenii o parte însemnată de plantații viticole, pomicele și silvice, solarii, sere au trecut prin situații dificile, au fost defrișate sau vandalizate de lacomii zilei. Exprim speranța tuturor profesorilor și studenților din Horticultură, Viticultură și Silvicultură că temelia pusă cu afita dăruire de-a lungul celor șase decenii va face să înflorească și să rodească din nou podgoriile, plantațiile pomicele și legumicele Moldave. Numai în anii 2004-2008 s-au plantat peste 22000 ha de viță de vie, 7000 ha de pomi și arbuști fructiferi, 40000 ha de arbori silvici, inclusiv 34000 pe terenuri erodate și puternic erodate. Această revigorare ne dă convingerea că viticultura, pomicultura, silvicultura și legumicultura ca ramuri principale ale producției agricole, nu vor dispărea și că oricând se vor găsi oameni competenți și dăruitori acestor domenii, care să acționeze astfel încât să renască aspirațiile și realizările concrete preconizate de marii noștri savanți.

Eforturile corpului profesoral didactic sunt direcționate spre implementarea noilor tehnologii informaționale și perfecționarea metodologiei de instruire a studenților, evaluării cunoștințelor, perfecționarea programelor curriculare, planului de învățământ, realizarea cu strictețe a noului Standard național de instruire continuă a cadrelor în agricultură, racordat la stipulările doctrinelor educaționale ale Comunității Europene, declarate la conferințele din Sorbona (1998), Bologna (1999), Berlin (2003).

Începând cu anul 2002, la toate specialitățile, se implementează Curriculum-ul pe discipline și Sistemul European de Credite Transferabile (ECTS) care oferă studenților modernitate, mobilitate academică și eficiență socială. Aderarea la Procesul de la Bologna a deschis noi perspective pentru învățământul superior horticol. Procesul de studii este organizat prin învățământ de zi, cu frecvență redusă și la distanță (din 2003) la specialitățile Horticultură, Viticultură și Vinificație, Silvicultură și grădini publice, iar la specialitatea Protecția plantelor – învățământ de zi. În prezent durata studiilor la învățământ de zi este de 4 ani pentru deținătorii diplomei de bacalaureat și absolvenții colegiilor de specialitate și 5 ani pentru absolvenții școlilor medii de cultură generală, iar la învățământul cu frecvență redusă și la distanță durata studiilor se prelungește cu un an.

În procesul didactic, atât planurile de învățămînt, cît și programele analitice sunt întocmite astfel încît să răspundă trecerii de la învățămîntul informativ la cel formativ și de dezvoltare a deprinderilor practice. Se practică perfecționări ale metodologiei didactice, care se realizează prin implementarea tehnologiilor educaționale moderne: studii de caz, tehnici interactive, agricultură bazată pe dovezi, folosirea tehnologiilor informaționale moderne etc. În scopul optimizării procesului de învățămînt se practică evaluarea prin testare, care asigură transparență, obiectivitatea evaluării și securitatea informației. A fost modificată și metodologia evaluării cunoștințelor la examenele de curs în 3 etape: testare curentă – 30%, reușita curentă – 30%, examen final – 40% din nota generală. În acest scop catedrele sunt dotate cu mijloace de transmitere a informației (televizoare, aparate video, calculatoare, aparate de proiectare etc.). Începînd cu anul 2002, la specialitatea Horticultură și Viticultură s-a organizat învățămîntul postuniversitar prin masterat. La organizarea și implementarea cu succes a instruirii prin masterat, la pregătirea planurilor și programelor de studii au muncit cu multă responsabilitate profesorii universitari Gh. Cimpoeș, V. Balan, V. Babuc, N. Perstnirov, conferențiarilor universitari M. Barbaroș, Ia. Gumeniuc, E. Moroșan, N. Croitoru, S. Bădăraș, V. Conovali ș. a.

Pentru soluționarea sarcinilor propuse, colectivul Facultății se bazează și pe relațiile de colaborare fructuoasă cu facultățile de Horticultură și Silvicultură din București, Cluj-Napoca, Iași, Craiova, Suceava, Simferopol, Odesa, Lvov, ale unor universități din SUA, Italia, Suedia, Cehia, Polonia cu care întreținem relații colegiale atât în aspect metodic, pedagogic, științific, cît și a schimbului de experiență, editarea comună a materialelor instructiv-didactice.

Practica asistată direct de către cadrele didactice de specialitate, urmărește aplicarea cunoștințelor teoretice la executarea diferitelor lucrări horticulturale și silviculturale, de exploatare a livezilor, viilor, a pădurilor, a serelor, precum și însușirea de către studenți a metodologiilor de lucru specifice producției, proiectării și cercetării de profil. Practica are drept scop însușirea unor tehnici și tehnologii de lucru în producție, cît și a activităților ce urmăresc asimilarea metodologiilor concrete folosite în proiectare și cercetare. În acest mod se realizează un sistem de instruire integrat.

Pregătirea prin doctorat se bucură de o veche și autentică tradiție în rîndul horticulturilor. Facultatea are dreptul de a organiza calificarea prin doctorat începînd cu anul 1946, primii conducători de doctorat fiind profesorii universitari P. Dorofeev, Gr. Kabluciko pentru specialitatea pomicultură, A. Ablov – chimia coordinativă, E. Malîșev – legumicultură, L. Kolesnik – viticultură, D. Verderevski – protecția plantelor. Pe parcursul anilor a crescut atât numărul conducătorilor, cît și al specialiștilor, Facultatea devenind principalul for de calificare științifică superioară în domeniul horticulturii, viticulturii și protecției plantelor din țară.

Activitatea de cercetare în domeniu a fost determinată prin fondarea în anul 1944 a SDE „Chetrosu” și de Protecție a plantelor, cu laboratoare specializate în domeniul pomiculturii, legumiculturii, viticulturii, entomologiei, fitopatologiei, imunitate a plantelor și protecției plantelor. Un merit deosebit în acest sens le revine academicienilor AȘM I. Popușoi, A. Negru, membrilor corespondenți ai AȘM D. Verderevski, Gh. Rudi, A. Subotovici, N. Guzun, V. Babuc, P. Patron, Gh. Cimpoeș, profesorii universitari Gr. Kabluciko, L. Kolesnik, Ia. Hanin, V. Tanasiev, Rozalia Țipruș, N. Perstnirov, V. Balan, N. Pamujac, care în calitate de conducători științifici, au imprimat o înaltă exigență față de doctoranzi, creînd în pomicultură, legumicultură, viticultură și protecția plantelor agricole adevărate școli. În prezent 8 cadre didactice sunt conducători de doctorat.

Pe parcursul anilor potențialul științific al facultății a desfășurat o amplă activitate de cercetare științifică la nivelul exigențelor actuale, care soluționează unele probleme de ordin practic în domeniul pomiculturii, viticulturii, legumiculturii, silviculturii și protecției plantelor. Rezultatele investigațiilor științifice efectuate au fost reflectate în manuale universitare, monografii, culegeri tematice, lucrări didactice, dicționare și îndreptare, cărți de popularizare a științei, broșuri, buletine informative, teze ale comunicărilor la conferințe științifice, congrese și simpozioane republicane și internaționale, reviste științifice de specialitate.

O caracteristică a cercetărilor științifice universitare întreprinse în ultimele decenii, a constituit-o caracterul lor aplicativ, prin adoptarea permanentă și directă la nevoile practicii. O bună parte din lucrările științifice au fost valorificate de către ministerul de resort, prin includerea principalelor rezultate și concluzii în instrucțiuni de producție, întrînd astfel într-un circuit larg de fundamentare științifică a pomiculturii, viticulturii, legumiculturii, silviculturii și protecției plantelor agricole. Concomitent cu cercetarea științifică și drept urmare a acesteia s-au editat peste 3000 articole științifice, cca. 100 manuale, cărți și monografii și s-au realizat 56 invenții și inovații. În acest sens se evidențiază profesorii

universitari D. Verderevski (5 monografii și 4 invenții), Gh. Cimpoieș (4 manuale și 9 invenții), V. Babuc (3 manuale și 8 invenții), P. Patron (3 manuale), N. Perstnirov (3 manuale), V. Balan (2 manuale și 3 invenții), A. Jamba (4 manuale), S. Bădărău (4 manuale), V. Andrieș (un manual și 3 invenții, menționate cu insigne „Inventator al URSS”). Au fost omologate 11 soiuri de tomate, ardei, ceapă, ridiche și 15 soiuri de viță de vie. O recompensă îndreptățită pentru intensa activitate pe tărâm științific o constituie acordarea Premiului Național în domeniul științei și tehnicii prof. univ. Gh. Cimpoieș, pentru manualul “Pomicultura specială” (2005) și a 7 premii pentru tineret în domeniul științei și tehnicii: A. Ungureanu (1977), V. Balan (1978), Gh. Cimpoieș (1978), Ia. Hitron (1985), V. Țuțuc (1985), V. Dogotari (1985), Gh. Nicolaescu (2002).

Pe parcursul anilor facultatea noastră s-a afirmat nu doar prin pregătirea de cadre specializate, dar și printr-un nucleu științific de mare importanță de notorietate națională și internațională. Ca o recunoaștere a rezultatelor obținute pe tărâm științific 7 profesori universitari, absolvenți ai facultății au fost aleși ca membri ai Academiei de Științe Agricole din URSS (A. Negru-Vodă, A. Subotovici) și membri ai Academiei de Științe a Moldovei (I. Popușoi N. Guzun, V. Babuc, P. Patron, Gh. Cimpoieș), iar prof. univ. Gh. Cimpoieș și V. Babuc au fost distinși cu titlul onorific de „Doctor Honoris Causa”.

O etapă nouă de dezvoltare a științei în Moldova a început odată cu adoptarea de către Parlamentul Republicii Moldova a Hotărârii din 15.12.2003 „Cu privire la aprobarea priorităților strategice ale cercetării-dezvoltării pentru anii 2004-2010” și a „Codului cu privire la știință și inovare al Republicii Moldova” din 20 iulie 2004.

O contribuție deosebită în activitatea de cercetare științifică își aduc: prof. univ. Gh. Cimpoieș, V. Babuc, N. Perstnirov, N. Pamujac, V. Balan, V. Sava; conf. univ. V. Roșca, M. Barbaroș, A. Jamba, L. Vacarciuc, V. Andrieș, A. Peșteanu, V. Manziuc, Ia. Gumeniuc, S. Bădărău, V. Bunu, A. Bivol, N. Croitoru, Asea Timuș, Gh. Nicolaescu, V. Conovali. Tematica științifică a fost și este abordată la nivelul standardelor internaționale. Principalele rezultate obținute se axează pe: modernizarea și elaborarea de noi tehnologii ale plantelor horticole, reglementărilor tehnice în producerea, procesarea și comercializarea ciupercilor comestibile; fundamentarea conservării și folosirii ecosistemelor horticole prin promovarea tehnologiilor biologice; crearea de noi soiuri și hibrizi cu potențial biologic ridicat, rezistente la boli, dăunători și condițiile neprielnice de mediu; ameliorarea plantelor horticole și silvice; combaterea integrată a bolilor și dăunătorilor; optimizarea structurilor proceselor de producție în horticultură și silvicultură; fundamentarea gestionării durabile a pădurilor pentru potențarea funcțiilor ecologice, economice și sociale; conservarea, regenerarea și dezvoltarea durabilă a resurselor silvice; tehnologii și management forestier.

Facultatea dispune de o bază solidă tehnico-materială: amfiteatre, săli de curs, laboratoare, instalații și utilaj. Creșterea numărului de specialiști, de studenți și a cadrului profesoral-didactic a impus extinderea spațiilor didactice și modernizarea potențialului tehnico-material al Facultății, toate acestea pentru a crea condiții optime de instruire, de cercetare și de trai pentru studenți.

Catedrele au în dotare calculatoare, imprimante, un echipament audio-vizual adecvat, care permit desfășurarea unei activități didactico-științifice la nivelul cerințelor actuale. Facultatea dispune de plantații pomicole și viticole moderne, colecții de specii horticole dendrologice, sere, solarii, câmpuri didactice viticole, pomicole, dendrologice și floricole. La acestea se mai adaugă un ocol silvic, 10 ha parc, pepinieră dendrologică și rozarii, o stație de avertizare a bolilor și dăunătorilor etc.

Exprim convingerea tuturor profesorilor, studenților horticultori, viticultori, silvicultori și în domeniul protecției plantelor de la facultate, că ne vom consolida eforturile, vom amplifica performanțele și vom deveni un centru de formare și perfecționare european în domeniile horticole, viti-vinicol, silvic și în protecția plantelor.

Ca urmare a celor expuse mai sus este acreditarea națională a specialităților Horticultură și Viticultură și Protecția Plantelor de către Consiliul Național de Acreditare a Instituțiilor de învățământ, aprobată prin Hotărârea Guvernului RM nr. 575 din 05. 07. 2001. În anul 2005 specialitatea Silvicultură și Grădini Publice (Hotărârea Guvernului RM nr. 446 din 27. 10), în anul 2006 Profilul Științific Horticultură (Certificat CNAA nr.013 din 16. 03), iar în anul 2007 specialitatea Protecția Plantelor (Hotărârea Guvernului RM nr. 753 din 28. 06) au fost evaluate și acreditate. Recent Facultatea de Horticultură a demarat procesul de autoevaluare a specializărilor la masterat.

Actualmente misiunea principală a Facultății de Horticultură este atât pregătirea specialiștilor de înaltă calificare în domeniul horticole, viti-vinicol, silvic și în protecția plantelor, cât și reformarea învățământului horticole și silvic superior și a Complexului Agroindustrial al Republicii Moldova.